
SULYOK VINCE**Egy ős örök emléke – 1956***

Az egymás nyomába megállíthatatlan könyörtelenséggel sorjázó évtizedek hangtompító ködfalán át is még mindegyre tisztán vélem hallani azt a fegyverzajt, ami a Kosuth-rádióból, a betervezett műsor betervezett szövegének adásán áttörve hozzánk, távoli hallgatókhoz kiszűrődött. Ez a „háttérzene” nem volt előre beiktatva az adásba, nem volt előre „jóváhagyva”. Miként az a forradalmi megmozdulás se, amelynek fejleményeként a Rádió Bródy Sándor utcai épületénél este nyolc óra körül ezek a fegyverek irregulárisan, azaz nem vártan és nem engedélyezetten, de annál fölfoghatóbban és annál súlyosabb érveléssel megszólaltak.

Ezek a lövések, ez a pártállami magyar főváros szívében kirobbant s előre nyilvánvalóan teljesen elképzelhetetlen tűzharc hatásában azonnali hatállyal fölébe szárnyalt a hivatalos műsorfüzet összes, nyomtatásban meghirdetett adása szürkéségének. Megrendülten, szívdobogva hallgattuk mindannyian, akik akkor az egri tanárképző főiskola hallgatói és tanárai közül véletlenszerűen éppen e fölerősített hangú rádiókészülék körül álltunk, a Gerő-féle, fenyegetésnek szánt szólamokra várva.

A beszédbe váratlanul behallatszó-beszűrődő lövések hangját tehát egyrészt meglepetéssel hallgattuk, másrészt alig titkolt megrendüléssel és szívdobogással is. Felujjongani vagy tapsolni akkor még nem lehetett, a mögöttes évek alaposan megtanítottak arra, hogy igazi érzéseinket és gondolatainkat a legmélyebben titkoljuk. Szinte senki sem bízott senkiben. Gyanakvással lesett mindenki mindenkire. A diktatúra sötét és nehéz éveit mintegy merev jégpáncélt fagyasztottak mind arcunkra, mind gondolatainkra. S ez a jégszerű maszk csak nagyon lassan kezdett el megrepedezni, s belső aggodalmunk is csak lassacskán kezdett helyet engedni a reménynek és a várakozásnak, s még lassabban az ujjongó örömeink vagy éppen az eseményekben való tevőleges részvételnek. A gyanakvás és az egymástól való félelem béklyóiban éltünk tehát, amit a rádióból nem éppen szándékolatlan felénk sugárzott puska lövések sem tudtak feloldani, legalábbis nem ott, helyben, ahol akkor még a leghalványabb ismeretekkel sem rendelkezünk ahhoz, hogy megérthessük a lövöldözés igazi hátterét és történelmi jelentőségét. Az azonban rögtön nyilvánvalóvá lett talán mindannyiunk előtt, hogy valami nagyon fontos eseménynek vagyunk fültanúi, hiszen Budapest utcáin, legalábbis a Rádió környékén, már vér folyik. S ha ez a tudat bizonyos fokú ijedséggel töltött is el bennünket, ezt az ijedséget alighanem messze fölülmúlta Gerőék ijedsége, sőt fejvesztettsége.

Az én szerény életemre fordítva mindennek kapcsán a szót és az emlékezést: nem sejtettem ott, a főiskolai rádiókészülék előtt hallgatva és figyelve a beszédáradatot és a fegyverzajt, hogy számomra is milyen sorsfordító jelentőségű lesz hamarosan ez a „távoli” (hiszen hozzánk, Egerbe, Budapestről az éter hullámain érkezett) fegyverroport. Nem túl sok órának és napnak kellett azonban már eltelnie ahhoz, hogy a tör-

ténések passzív figyelőjéből és fültanújából magam is azok cselekvő részesévé válok. A jégmaszkból óráról órára egyre több darabka vált le az én arcomról is. Az egyre átfogóbbakká váló forradalmi események, az általánossá váló forradalmi légkör és hangulat mindinkább magukkal ragadtak engem is. S mintha körülöttem ugyanúgy gondolkodott volna mindenki, ugyanazt akarta volna mindenki. (Egyetlen kivételre emlékszem csupán: az orosz tanszék vezetőjére, aki, véletlen találkozásunkkor az utcán aggodalmasan újjáéledő fasiszta veszélyről beszélt nekem, s óvott attól, hogy „belekeveredjem” az eseményekbe, amelyeket ő a moszkvai rádióval egyetértve ítélt meg.)

Óvása későn jött, mert akkorra már cselekvőleg vettem bele magam a dolgok és események sűrűjébe. Már hetekkel korábban vezetőségi taggá választottak a MEFESZ-be, s innen szinte átmenet nélkül és „természetesen” kerültem be az egri Városvédelmi Bizottságba; onnan úgyszólván azonnal delegáltak Eger Városa Forradalmi Tanácsába, másnap pedig, a diákság képviselőjeként, Heves Megye Forradalmi Tanácsába. Ez utóbbi pedig első ülésén beültetett a megye napilapjának, a Népújságnak főszerkesztői székébe. Huszonnégy éves fejjel. (Ismerték valamennyire a nevem, mivel a lapban akkor már mintegy másfél éve gyakran közöltem, igaz, csak verseket.) A lázas cselekvési váagnak, a változásoknak e gyönyörű napjaiban mindig mások vállához tudtam vetni a vállam, mindig szoríthattam mások kezét, mindig viszontláthattam mások szemében a remény biztató ragyogását. Nem tudnék ma már beszámolni arról, hogy aludtam-e egyáltalán azokban a napokban, s ha igen, akkor hol aludtam, mennyit aludtam. És hogy ki adott valamit ennem. Tettük csak, amit tudtunk, s amit lehetett. Eközben akadt néhány nehéz és veszélyes helyzet is, mi azonban mégis sikerrel vittük győzelemre a mi kis egri, hevesi forradalmunkat. És vértelenül.

De november 4-ével beköszöntött hozzánk is a fekete vasárnap. A budapesti rossz híreket hallva a lap szerkesztőségébe siettem – volna, de a bejáratnál már ismeretlen egyenruhába öltözött és állig felfegyverzett örök állták el az utamat, s a városba is visszatértek a szovjet katonai alakulatok. A kádári ellenforradalom órákon belül elért Egerig. Nyomában pedig azonnal kezdtek kiütközni az arcokra is a Rákosi-korszakból oly jól ismert jelei az elbizonytalanodásnak, félelemnek, eljegesedésnek. Akik közülünk távolabbi országrészekből valók voltunk, és most itt rekedtünk Egerben, némi habozás után a lányok diákszállójába húzódtunk. De az új katonai és polgári hatóságok tudtak rólunk, s néhány nappal később ott ért el bennünket a szovjet erők parancsnokának levele: november 13-ig mindannyiunknak, akik nem vagyunk egri illetőségűek, el kell hagynunk a várost. Izgalmas és nem éppen folyamatos vonatozgatások után értem el aztán az ország nyugati sarkában szülőfalumat, Ménfőcsanakot, s szüleim házából figyeltem az elkövetkező időben a dolgok alakulását s a Kádár-kormányzat által folyamatosan bevezetett változtatásokat. Szülőfalumon meg a szomszédos Győrön át is tízezrek menekültek azokban a hetekben Ausztria felé. Bécsbe akkoriban, úgy november végefeléig, nemcsak gyalogosan vagy kérekpáron, de vonattal, autóbusszal, sőt taxival is el lehetett jutni. De én nem tartottam a menekülési árral, mert a hazámban akartam maradni. Otthon – szülőhazámban. Ab-

ban reménykedtem, hogy idő múltán majd „normalizálódni” fognak a dolgok, s én visszatérhetek Egerben maradt könyveimhez, és ismét ottani íróasztalomhoz ülhetek le.

Ezek a remények azonban nem váltak be. Decembertől több névtelen levélben figyelmeztettek jóakarók, hogy veszélyben vagyok. Emiatt több ízben lakóhelyet cseréltem, s Ménfő mellett Győrött is laktam egy időre, meg egy bakonyi faluban, sőt egy hétig még Budapesten is! (Direkt az oroszlán barlangjában...) Ide professzorom, a magyar irodalmi tanszék vezetője invitált, mert össze akart hozni a Belügyminisztérium egy magas beosztású alkalmazottjával (akit a forradalom napjaiban ugyanabban a szobácskában bújtatott, amelyikbe januárban engem is beszállásolt), mert azt hitte, hogy viszontszolgálat-képpen az illető majd mellém áll, és meg tud védeni. Ez a reménykedés gyerekesen naivnak bizonyult, de én örök hálát érzek érte professzoromnak: emberségéért, hősies segíteni akarásáért!

Január 20-a táján levelet kaptam a főiskola igazgatójától, hogy februárral megindul a főiskolán is a munka, jöjjen Egerbe. Két nappal később azonban újabb levelet hozott a posta az igazgatótól, hogy engem – nem várnak vissza! Ha ekkor még mindig a novemberi napokban tapasztalt állapotoknál tartottunk volna, ebben a mostani kényszerhelyzetben már magam is elindultam volna a nyugati országhatár felé... De addigra lezárták az egész határszakaszt, az egykori magyar határőröket szovjet katonai erőkkel cserélték fel, s ezen az új katonai „függönyön” csak kevesen merték megkísérelni az áthatolást, s még kevesebben tudták azt véghezvinni.

Csapdahelyzetbe kerültem tehát, s tudtam, hogy bármikor letartóztathatnak. Ekkor ismét professzorom sietett segítségemre: megszervezte kimenekülésemet az országból. Virágnyelven írt táviratban magához hívott Budapestre 1957. február 6-án. Másnap levittek onnan Mélykútra, a jugoszláv–magyar határra, ahonnan többórás éjszakai gyaloglással a bokáig-térdig érő bácskai sárban értem át február 8-án hajnalban Jugoszláviába. Bekopogtam ez első tanyára, ahol a bácskai magyar gazda és felesége fejedelmi reggelit tálalt elém. Később pedig lovas kocsijukkal bevittek Szabadkára. Eddig csak magyarokkal találkoztam Jugoszláviában, de az „én” gazdám azt állította: ötödik szomszédja egy szerb gazdálkodó, de magyarul jól beszél ő is, s egy kiadós reggelire ő is beinvitált volna magához, ha véletlenül éppen hozzá nyitottam volna be. Az első szerb, aki születésre nézve is az volt, a szabadkai rendőrség egy főtisztje volt, aki a kihallgatásomat vezette. De magyarul ő is hibátlanul beszélt.

Mintegy két órával azután, hogy a Budapestre hívó távirat utasítása nyomán elhagytam szüleim ménfői házáat, már ott volt értem a belügyminisztériumi autó, hogy négy megtermett „munkatársa” magával vigyen egy kis beszélgetésre. Mindössze két-három órával előztem meg tehát letartóztatásomat.

Tevékeny részvételem az '56-os forradalomban azzal a rettenetes következménnyel járt tehát, hogy hazámat – bármennyire nem akartam – végül is elhagyni kényszerültem.

Jugoszláviában öt hónapnyi internálással felérő tartózkodás várt rám hat különböző lágerben (menekülttáborban), míg végre 1957. július 5-én Norvégiába kerülhettem.

És pedig saját kívánságom szerint, ámbár kezdetben inkább Svájcba, majd Németországba szerettem volna eljutni, ez azonban nem volt lehetséges, mert előirányzott kvótáik közben beteltek. A norvég világ már gimnazista korom óta vonzott, noha persze nem oly módon, mintha már akkor ott kívántam volna letelepedni és ott leélni életemet. De Knut Hamsuntól és Sigrid Undsettól mindent elolvastam, amihez csak hozzáférhettem magyarul, később Henrik Ibsentől és más norvég íróktól is, és Grieg zenéjéből is ismertem valamit, hasonlóképpen Edvard Munch festészetéből. Legizgalmasabb nem-szépirodalmi olvasmányaim közé tartoztak Fridtjof Nansen és Roald Amundsen írásai is, valamint a róluk írt beszámolók. Szellemileg-lelkileg tehát egyáltalán nem felkészületlenül indultam Norvégiába, mikor erre 1957 júniusának közepén váratlanul lehetőséget nyitott a sors: Écskán éltem éppen akkoriban menekültéletemet, e közép-bánsági színmagyar falu szélére telepített lágerban. Egy forró június közepi délben valamiért el kellett hagynom barakkomat, amely némi védelmet nyújtott a tűző nap ellen. Az egyébként néptelennek tűnő tábor közepén egy velem egykorúnak látszó fiatalembert láttam közeledni. Angolul szólított meg, de kérdéseimre és kéréseimre átváltottunk németre, amit sokkalta jobban beszéltem. A két szemű, szőke, mosolygós, rendkívül rokonszenves idegenről kiderült ekkor, hogy Norvégiából érkezett le. Ekkor a tudatom felszínére törtek diákkori norvég olvasmányélményeim, amik láthatólag nagyon meglepték a látogatót, aki most elmondta, hogy azért jött ide, hogy az itt található magyar diákok közül kiválasszon tíz egyetemistát vagy egyetemen továbbtanulni akarót, s azokat – ha érdeklí őket ez a lehetőség – magával vigye Norvégiába. A légerekben töltött nyomasztó hónapokkal mögöttem úgy éreztem akkor hirtelen, mintha egy szebb, emberibb világba kerültem volna már attól is, hogy ezzel a norvég diákvezetővel elbeszélgethettem, hajdani könyvélményeim is felidézve hazájáról. S amikor, beszélgetésünk vége felé, azt kérdezte tőlem, hogy most már a valóságban is lenne-e kedvem megismerni azt a Norvégiát, ami a könyvekből annyira megragadott, s lennék-e egyike azoknak, akiket oda magával vinne – nos, akkor nem volt egy szemernyi kétség sem bennem, hogy ott, helyben és köszönettel azonnal igent mondjak ajánlatára. Fel is írt mindjárt listája élére, ott állva egyre még a tűző napon. S én meg voltam győződve arról, s az azóta eltelt időben még erősebb lett ez a meggyőződése, hogy a sors választása és jutalma volt ez a találkozás és lehetőség, s hogy ez volt a legjobb és legszerencsésebb, ami velem történhetett. Ma már gondolni sem merek arra, hogy esetleg miként alakult volna további életem, ha akkor nem találkozom össze ezzel a norvég egyetemistával, ha nem szólított volna meg engem ott, az écskai menekülttábor forró, piszkos poklában, s mintegy nem kínálta volna fel nekem Norvégiát – második hazámul...

A sors még abban is kedvembe járt, hogy kenyérkereső munkám, azaz egyetemi állásom, munkaköröm folytán is állandó és intenzív kapcsolatot tarthattam fenn a magyar szellemi és irodalmi étellel. Az oslói Egyetemi Könyvtár tudományos főmunkatársaként, majd főkönyvtárosaként gondoskodhattam arról, hogy az itteni hungaricagyűjtemény jelentősen kibővüljön. Íróként-fordítóként pedig tucatnyi könyvvel járulhattam hozzá a magyar irodalom itteni alaposabb megismeréséhez. Külön jóleső ér-

zéssel töltött el, hogy mintegy csekély viszonzásául annak a Norvégiának, amely az Écskán 1957. július 5-én kiválogatott további kilenc egyetemista társammal együtt menedéket adott nekem, és lehetőséget arra, hogy egyetemi tanulmányaimat itt befejezzem, állampolgárává fogadott, egyetemi álláshoz juttatott, jólétét megosztotta velem, emberi jogaim a legmesszebbmenőkig biztosította, hozzájárultam irodalma, szellemi értékei magyarországi megismertetéséhez. De még magánéletemben is nagymértékben magyar maradhattam, itt alapított családommal, magyarul is beszélő fiunkkal-lányunkkal.

Végső soron tehát mindazt, ami velem az utóbbi fél évszázadban történt, ahogyan életem alakult, ahogyan élek, mind 1956 októberének köszönhetem: eszméinek, szellemének, a vele kapcsolatos élményeknek. S (áttételesen) még a nagyvilágra is 1956 nyitotta a kaput, ha (egyfajta újkori Jónásként) kezdetben ellenkeztem is az ellen, hogy az általa kinyitott kapuk lehetőségével éljek, és szülőhazám határán át- és kilépjek, kimeneküljek. 1956 lett tehát a sorsom, 1956 lett az elém kitárult kapu, 1956 által jutottam olyan helyzetbe, olyan tevékenységhez, ami paradox módon azt is lehetővé tette, hogy a külvilágba kiszakadva, idegen földön is szülőhazámhoz kötődhessek. 1956 a sorsom!

A forradalom lázas napjaiban természetesen nem maradt sem időm, sem erőm arra, hogy a lapszerkesztés, újságcikkek és kiáltványok fogalmazása mellett verseket is írjak. 1956 novemberének közepén érkeztem vissza szülőfalum viszonylagos csendjébe és nyugalmába; és a tétlenségbe. Ekkor szinte nyomban újból írni kezdtem.

Az '56-os tematika azonban jelen maradt az elkövetkező évtizedek verseiben is, s várhatólag időről időre felszínre vetődik majd hátralevő éveim verseiben is. A skandináv (norvég, dán és svéd) költők 1956-os forradalomhoz kapcsolódó verseit saját magam gyűjtöttem össze, részben mások figyelmeztetésére. Fordításomban még annak idején mind közlésre kerültek nyugati magyar lapokban és antológiákban, elsősorban a Nemzetőrben és a Tollas Tibor által szerkesztett *Gloria Victis* című antológiában. Ezek a versfordítások azonban mindmáig is csak szórványosan jutottak be Magyarországra.

Néhány '56-os vers és versfordítás:

Fekete napok

Mikor már ésszerűbbet nem tehettem:
 gyalog és vonatokra kapaszkodva
 a forradalmas fél országon át
 az óvó házba hazamenekedtem.

Újságot szerkesztettem, fegyverem
 csőre töltöttem, jártam sorok élén.

Enyémnek vallottam a forradalmat,
s legtöbbünk együtt járt velem.

Az újságot most más írja. A fegyvert
elrejtettem. De éj és napon át
kínban csodálom, ahogy ellenáll
ez a kis ország, ez a megvert.

Napok születnek megfúló napokra.
Magamat marva mérem én az udvart
a konyhától a füstölgő ganéig,
s szétpattog a jég a lábam alatt darabokra.

Ménfőcsanak, 1956. november 20.

Menekülés

Egy ároknál megállt kísérom,
s fojtottan súgta: „Ez itt a határ...
segítse Jézus!” – Kezem megragadta,
s csendesen ment is vissza már.

Háromnegyed kettő volt. Fénylett
a mutató, az óra zümmögött.
A hűvös köd derengve rettent egybe
imbolygó vállai mögött.

Magam maradtam. Átugortam.
A dobbanástól visszhangzott a táj,
s lihegve vártam, fuldokolva... higgyem,
hogy mögöttem van minden borzadály?

S mert rágondoltam: mint az ostor
az állatot, a szörnyű félelem
úgy végigvert, hogy futottam, rohantam!
S a Szabadság már ott futott velem...

Niška-Banja, Jugoszlávia, 1957. február 28.

Siratóének

Fekete sírás didereg bennem
fekete jaj minden estem
fekete átok kavarg bennem
rázza tehetetlen testem – –

Fekete selymek lobognak bennem
temetnek lobognak
fekete dobok zuhognak bennem
temetnek dübögnek

zuhogják
iszonyatát
a dadogó kinnak
jajrögeit
a gyötrelmes toroknak – –

Akasztófák s fejfák között
tegnapokból a holnapokba
így lépek át
így élesül szigorú törré
két szemem közt mely zöld pokol már
homlokomon a ránc

ennyi halál
ennyi halál
vér virágzik a holtakon
vér virágzik a számon is
halottaimba harapok
mint a megsült Dózsába a parasztok
és áldozom
megáldozom
húsukkal és vérükkel és
gondolataikkal – –

Lauffen am Neckar, 1958. június 17. (Nagy Imre kivégzésekor)

HARALD SVERDRUP**Tükörképek a Dunán**
(Speilbilder i Donau)

Ó, mély folyam, mely az országot
végigfutod,
forrásaidd megint fényre kerülnek,
letisztul most újból habod.
Kinek az arcát mutatja az idő?
Mi lobog fel a képeidben?
Ki a szent és ki az eretnek?
Tovasodródó vizeidben
ma milyen árnyak tükröződnek?

Elsőül Dzsingisz kán tűnik fel.
Aztán a török hold ragyogása.
Aztán a császár. S német hordák
s háború lángol kékségében.
Zsidó, cigány, magyar hull beléd,
s föl-fölvetődik halott testük.
Folyó, te Dávid-csillag-rejtő,
ki vette át a kaszányákat?
Orosz a válasz, amit hallunk?

Nézd gólyáid őszi vándorútját,
nézd a szőlőprést, a gróf malmát,
amott a régi vár profilját.
Nézd a nyomor sötét csapatát!
S tükröződ Budapestet is.
Egyazon gyász sújt ma mindenkit,
mind grófot, mind kopottruhást.
Kik ezek a csillagos katonák?
Vendégeid tán, dunai város?

Mily heves fény ez!
Szent vagy eretnek?
Vetíti Kéthly Anna sorsát.
S ezek a Rembrandt-sziluettek?
Jön sorban a gyülekezet,
melyet a hercegek védett
ezer fáklyával a sötétben.

A bíboros, Mózesként, ketté-
választhatja-e ezt a vizet?

Ó, mély folyam,
most éjfél órája lobog,
s háborút tükrözöl habodban,
törökre német, majd orosz,
a látóhatár így szűkül:
magyarok futnak a hazából,
egyként gróf és kopottruhás.
Kik e csillagos katonák?
S meddig akarnak még maradni?
(Norvégból)

NILS LINDSTRÖM

Magyarországhoz
(Till Ungern)

Nincs győzelem,
mondják a bölcsek.

Az idő múlásában
csak a vizály örök.

De van egy fajtája
a szükségszerűségnek ma és itt:

Hogy aki másokat állandóan
és mélyen megsért,
végül is megbüntették.

Hogy aki a végtelenségig
erőszakoskodik,
végül is megbüntették.

Hogy aki megnyomorítja
az ember legbensőbb szabadságát,
végül is megbüntették.

Hogy aki újból és újból
a gyengék ellen emeli kardját,
kard által pusztul végül el.

(Svédből)

HANS HARTVIG SEEDORF

Magyarország (Ungarn)

Égett a puszta...
És a rejtett tűzből,
a hamu alól észrevétlenül
előtört a láng, élön és gyújtogatva,
s szállt háztól házig, tanyától tanyáig.
Lángtengerré vált a kihunyt parázs;
újból feledt, mivel tudott várni.

Egy lányka szaladt át a lapos pusztán,
könnyedén, látta az egész határ.
Fürtjei szálltak örvénylőn a szélben,
láng volt az egész lányka, csupa láng.
Súgták nevét, a félig feledettet,
a néplélek mélyeibe beírtat.
S a szabadság régóta rejtett magja
kivirított a síkon mint pipacs.

Furcsa ital a vér – mar, mint a tűz,
s egészen soha ki nem alszik.
A csöndes bölcső ritmusára ring,
míg megszegik a remény kenyerét.
Erőben s gyengédségben lakozik,
trágyázza otthonok termékeny földjét.
Árad, apad, de el nem fogy egészen –
legszebb szóvá teszi a szabadságot.

Égett a puszta... Máglya lett a szikra,
messze látszódó, messzire melegítő.
Acélját az ellenállás próbálta,

s az alföld füve nedves lett a vértől.
Nem ismerjük a lét kanyargós útját,
de fordulóban a lap a nagy könyvben.
S a tűzben, mely lassan lecsendesül,
az iga széttört üszke marad vissza.

(Dánból)

HALFDAN RASMUSSEN

A sötétben (I mørket)

Hallod őket az éjben, a testvéreidet.
Vonulnak a sötétben, ahol a vörös falevelek hullnak.
Mennek csillagtalan szemedben.
A csepegő esőben, a lehulló gyümölcsben hallod őket.
Mindenben, ami óhatatlanul meghal.

Mennek az őszi viharaival karjaikban.
Nagyon fiatalok, sebezhetőek és sebezhetetlenek.
S virágzás-közelben az élethez.
S a halál illat-közelében.

A tested utca Budapesten.
Lábak taposnak rajtad.

Szíved romhalommá lőtt ház.
Lábak menekülnek át rajtad.
Az éjjel képei belevesznek szemedbe.
S tehetetlen szavak hervadoznak a szádban.

De hallod őket az éjben, a testvéreidet.
A költőt, kinek verse nem állhat a halál útjába.
A diákot, aki a könyveivel nem hódíthatja meg az életet.
A munkásfiatalt, aki lapátjával nem áshatja elő a szabadságot.
Az óvónőt, aki géppuskáját
mint vásott kölyköt úgy korholta,
míg csak el nem esett a téren.

Álmatlanul heversz egy országgal ajkaidon.
Véred futásában emberek menekülnek.
Gyermek bújna bele szíved zugába.
Sötétségében holtak vannak eltemetve.

S hallod őket, amint mennek az éjszakában.
Át hegyeken s át végtelen határokon.
Kapukon át, mik nagyobbak a félelemnél.
Erdőkön át, mik minden fájdalomnál sötétebbek.

S te hallgatózol bele a zuhogó esőbe.
S te hallgatod a vihar üvöltözéseit.
Csak a halottak mernek most aludni.
Csak a halottaknak ideje elég erre.

(Dánból)

* Kortárs, 50. évfolyam, 2006 október, 10. szám

Miski Török Ágnes rézkarca